

Arbetsrelaterade muskelbesvär – paradigmskifte i forskningen krävs

Hälsoproblemet med arbetsrelaterade muskelbesvär kan väntas öka om inga åtgärder vidtas. För effektiv forskning om behandling och rehabilitering är det viktigt att kunna fastställa orsakssamband mellan riskfaktorer och sjukdom. Detta kräver paradigmskifte inom arbetsskadeforskningen. En enhet där sådan forskning bedrivs är Belastningsskadecentrum i Umeå.

ULLA BERGHOLM

med dr, specialist i allmänkirurgi, knuten till Belastningsskadecentrum, Högskolan i Gävle
ulla.bergholm@chello.se

II I tidskriften »the Parliament Magazine« [1] diskuterar framtidne professor och VD Håkan Johansson, Belastningsskadecentrum, Högskolan i Gävle, med säte i Umeå, det ökande hälsoproblemet med arbetsrelaterade muskelbesvär (Work related Musculo-Skeletal Disorders, WMSD). Anledningen är den av EU-kommissionen ställda frågan hur Europa tar hand om sin unga forskningselit för att förhindra att de lockas över till USA, och tidskriftens inbjudan till framstående forskningscentra att presentera sig själva.

Ett dyrt problem som ännu är olöst

Trots att läkaren Ramazzini redan år 1713 beskrev ett samband mellan långvarigt, monotont arbete, stress och kronisk muskelsmärta [2], kan man mistänka att prevalensen av arbetsrelaterade invalidiserande sjukdomstillstånd grovt underskattats under de år som gått sedan dess. En anledning kan vara att andra diagnoser som massmedialt behandlats trendmässigt, såsom utbrändhet, asteni, och andra stressrelaterade tillstånd med okänd etiologi, uppvisar samma symtom som »klassiska« WMSD.

Tillämpad forskning på dessa tillstånd har i stor utsträckning misslyckats. Håkan Johansson anger som huvudsaklig förklaring att mångfalden av bidragande orsaker i realiteten gör det omöjligt att exakt fastställa riskfaktorer och genomföra studier på prevention, behandling och rehabilitering utan kunskap om de underliggande biologiska mekanismerna.

Påverkar den framtida ekonomin

De kostnader som följer för minskning av antalet arbetsföra, ökning av antalet sjukskrivna, förtidspensionerade samt

ökat utnyttjande av sjukvårdsresurser har en så stor inverkan på samhället att den framtida ekonomiska tillväxten är hotad. WHO med flera har beräknat den ekonomiska bördan för de industrialiserade länderna till mellan 1 och 4 procent av bruttonationalprodukten, beroende på om till exempel bortfallet av arbetskraft tas i beaktande [3].

Det är troligt att omfattningen av problemet kommer att öka om inga åtgärder vidtas. Undersökningar av arbetsmiljön i Europa har indikerat att exposition för riskfaktorer, såsom arbete i smärtsamma och tröttande kroppsställningar, utövande av tunga lyft och arbete under stress och tidspress, har ökat mellan åren 1990 och 2000 [4, 5].

Paradigmskifte nödvändigt

Håkan Johansson anser att det är avgörande för effektiv behandlings- och rehabiliteringsforskning att man kan fastställa orsakssamband mellan riskfaktorer och sjukdom. De tre viktigaste aspekterna är tidsfaktorn samt resultatens interna och externa validitet. Det innebär att:

- den möjliga orsaksfaktorn måste inträffa före den observerade effekten i tiden
- den utpekade orsaken måste vara explicit ansvarig för effekten
- det måste kunna anges hur väl den observerade kausala effekten kan jämföras med motsvarande situationer i verkliga livet för att slutsatser om kausalitet ska kunna dras på ett godtagbart sätt.

Inom arbetsskadeforskningen innebär detta att studier med hög intern validitet måste gå hand i hand med studier med hög extern validitet, och att forskningsgruppen måste kommunicera väl med varandra. Några forskare borde vara involverade i båda typerna av studier för att överbrygga fördomar om varandras forskningsparadigm. Särskilt då det gäller sjukdomar med multifaktoriell etio-

logi är kunskapen om de patofysiologiska mekanismerna en förutsättning för goda studier rörande prevention, behandling och rehabilitering.

Belastningsskadecentrum i Umeå

För fem år sedan inriggdes Belastningsskadecentrum i Umeå av Arbetsmarknadsdepartementet. Tanken med centret är att föra samman basal forskning på patofysiologiska mekanismer och tillämpad forskning och att låta människor från olika forskningsfält dagligen arbeta tillsammans. På så sätt lär sig forskarna varandras paradigmer och språk, och resultatet blir en genuin interdisciplinär forskning. Idag består centret av ett internationellt nätverk med deltagare från 27 institutioner i tolv länder (tio europeiska) med långsiktiga samarbetsprojekt.

I 150 olika projekt samarbetar 110 seniora forskare, doktorander och tekniker med studier som fokuserar på sjukdomsmekanismer, prevention, rehabilitering, behandling, stress, beteendevetenskap och risköverförande. Centret är unikt på att integrera basal och tillämpad forskning och spränga akademiska murar, åtminstone då det gäller kroniskt myofasciellt smärtsyndrom (Chronic Musculoskeletal Pain Syndromes, CMPS) eller WMSD.

Referenser

1. Johansson H. Failure in solving a very expensive health problem. *The Parliament Magazine* 2003;(169):8.
2. Ramazzini B. *De Morbis Artificum Diatriba*. In: *Diseases of workers*. New York: New York Academy of Medicine. *History of Medicine Series*; 1964.
3. Buckle P, Devereux J. *Work-related neck and upper limb musculoskeletal disorders*. Report prepared for the European Agency for Safety and Health at Work. Brussels; 1999.
4. Dhondt S, Houtman ILD. *Indicators of working conditions in the European Union*. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions; 1997.
5. Paoli P, Merlié D. *Third European survey on working conditions 2000*. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions; 2001.